

PRIVREMENE MERE RADI IZDRŽAVANJA DECE U PARNICI

Privremene mere radi izdržavanja dece donosi parnični sud u bračnim, paternitetskim ili alimentacionim parnicama, na predlog stranke ili po službenoj dužnosti (čl. 405 st. 1 i čl. 412 ZPP i čl. 37 OZORD).

Zahtev za izdavanje privremene mere radi izdržavanja može da se stavi i pre pokretanja parnice, u toku parnice ili po okončanju parnice, u kojoj se rešava pitanje alimentacije dece, i u toku izvršnog postupka, zavisno od momenta kad je nastala potreba da se na najbrži i najefikasniji način obezbedi kontinuitet u izdržavanju deteta.

Postojanje parnice u kojoj se rašava o alimentaciji, pa čak ni sam spor oko izdržavanja, kao povod alimentacionoj parnici, ne znače da postoji potreba za obezbeđenjem neophodnog izdržavanja putem privremene mere. Tako npr. u brakorazvodnoj parnici, sud po službenoj dužnosti treba da reši pitanje izdržavanja zajedničke maloletne dece iako to ne znači da postoji i spor oko njihovog izdržavanja. Odlučivanje o izdržavanju dece u bračnoj parnici ima preventivnu ulogu: postojanje pravnosnažne odluke o izdržavanju omogućava da se u svakom trenutku, kad se ukaže potreba za to, pokrene izvršni postupak i spreči diskontinuitet u izdržavanju, koji može da ugrozi opstanak deteta.¹⁾

Čak ni sam spor oko izdržavanja nije razlog za izdavanje privremene mere u alimentacionim parnicama. Spor može da postoji oko visine ili načina izdržavanja, a da ipak opstanak dece ne bude ugrožen. Samo postojanje alimentacione parnice ili zahteva za izdržavanje u bračnoj ili paternitetskoj parnici, nije isključivi indikator da postoji prekid u izdržavanju, te da postoji potreba da se donese privremena mera radi izdržavanja dece.

Iako se privremena mera najčešće donosi radi zaštite interesa maloletne dece, moguće je da se donese i u cilju obezbeđenja izdržavanja punoletnog deteta. Smatra se da je sud ovlašćen da po službenoj dužnosti određuje privremene mere i u korist punoletne dece koja su nesposobna za samostalno izdržavanje.²⁾

Sušтина privremene mere radi izdržavanja je u nalogu jednom od roditelja da plaća određeni iznos radi izdržavanja deteta do okončanja parnice u kojoj je istaknut zahtev za alimentaciju, onda kad je postalo nužno da se na najbrži način zadovolji trenutno nastala potreba za izdržavanjem. Međutim, moguće je da iznos radi izdržavanja,

1) Triva, S.: Građansko procesno pravo, I, Zagreb, 1965, str. 632.

2) Triva, S., op. cit., str. 634.

određen privremenom merom, plaćaju oba roditelja trećem licu, ako je dete njemu povereno na čuvanje i vaspitanje.³⁾

Zahtev za izdavanje privremene mere radi izdržavanja je samostalni zahtev u parnici⁴⁾ istaknut radi izdržavanja dece onda kad je došlo do prekida u podmirivanju njihovih svakodnevnih potreba ili su raspoloživa sredstva nedovoljna da omoguće pristojnu egzistenciju.

Problem izdržavanja dece, pa samim tim i potreba za izdavanjem privremene mere, redovno se javljaju onda kad roditelji, ili jedan od njih, zanemare svoje prirodne i zakonske obaveze. Slabljenje bračne veze i konflikti u porodici dovode, po pravilu, do toga da jedan od bračnih drugova napušta porodicu i brigu o njenim potrebama. U takvoj situaciji, kad roditelji prestanu da žive zajedno, ili kad su u pitanju vanbračna deca, čiji roditelji obično ne žive u zajednici, dolazi do spora u pogledu alimentacije. Deca su lišena materijalnih sredstava za obezbeđenje egzistencijalnih potreba ili te potrebe ne mogu da zadovolje u uobičajenom obimu. Retki su slučajevi da je roditelj, kod koga se deca nalaze, u stanju da sam, svojim prihodima, pokrije i naknadi gubitak izdržavanja koje je do tada pružao drugi roditelj, i da kao zakonski zastupnik, ne pokrene pitanje njihovog izdržavanja. Pored toga, retki su i slučajevi da roditelji sporazumno, na zadovoljavajući način, reše pitanje izdržavanja dece, kad dođe do nesuglasica, i da se tog sporazuma i pridržavaju.⁵⁾ Najčešće je potrebna intervencija suda radi realizacije prava dece na zakonsko izdržavanje.

Bez obzira da li je zahtev za izdržavanje deteta istaknut u bračnoj ili paternitetskoj parnici, ili se radi o samostalnoj parnici radi alimentacije, privremena mera radi izdržavanja je samo jedna od niza mera koje mogu da budu korišćene radi zaštite interesa dece.

Pored privremenih mera, kojima se obezbeđuje redovno i kontinuirano izdržavanje u vidu plaćanja određenog iznosa radi izdržavanja do okončanja parnice odn. dok spor oko izdržavanja ne bude rešen, moguće je da stranka zahteva donošenje i drugih privremenih mera koje imaju za cilj da privremeno ili delimično obezbede izdržavanje u toku same parnice ili pre pokretanja postupka prinudnog izvršenja odluke o izdržavanju. Te privremene mere i mere obezbeđenja preduzimaju se u smislu pravnih pravila bivšeg izvršnog postupka, da bi se obezbedilo izvršenje obaveze izdržavanja i onemogućilo da izvršenik

³⁾ Iako je maloletno dete pravi poverilac izdržavanja, kao titular prava na zakonsko izdržavanje, stvarni poverilac mesečnog iznosa — doprinosa za izdržavanje je lice kod koga se dete nalazi na čuvanju i vaspitanju. O tome opširnije: Popović, M., Specifične osobine obaveze izdržavanja dece, *Pravni život*, 3/62, str. 13.

⁴⁾ Marković, M.: *Građansko procesno pravo*, knj. I, sv. 1. Beograd, 1957, str. 46.

⁵⁾ U nekim pravnim sistemima, kao što je to slučaj u engleskom pravu, nije dozvoljeno raspravljanje o razvodu braka, pre no što se bračni drugovi, koji imaju zajedničku decu, ne sporazumeju o smeštaju, vaspitanju i izdržavanju dece. (O tome i o problematici izdržavanja dece u slučaju razvoda braka: Silajdžić, A.: *Položaj dece u sklopu pitanja o razvodu braka*, *Godišnjak Pravnog fakulteta, Sarajevo*, 1970, sv. XVIII, str. 38).

osujeti ili oteža prinudno izvršenje svoje obaveze izdržavanja prema deci.⁶⁾

Privremena mera radi izdržavanja je zahtev koji rezultira iz posebno akutnog stanja, iz stanja koje zahteva hitnu intervenciju suda. Nastalu potrebu za izdržavanjem treba hitno zadovoljiti: plaćanjem izvesnog novčanog iznosa omogućiti redovno i kontinuirano izražavanje ugroženog deteta, sve dok se pitanje njegove alimentacije konačno ne reši. Otuda je i ova privremena mera samo „hitna pomoć“ ugroženom licu, a ne trajno rešenje njegovog izdržavanja. Ova pomoć se dosuđuje u ograničenom vremenskom trajanju i to najčešće do pravnosnažnosti odluke kojom je meritorno odlučeno o izdržavanju.⁷⁾ Na taj način, korišćenjem privremene mere, obezbeđuje se kontinuitet u snabdevanju materijalnim dobrima radi zadovoljenja svakodnevnih potreba deteta.

Razumljivo je da nema potrebe za donošenjem privremene mere radi izdržavanja u brakorazvodnoj parnici, ukoliko je pitanje izdržavanja već rešeno u ranije vođenoj alimentacionoj parnici, bez obzira što će pitanje izdržavanja deteta biti konačno rešeno u brakorazvodnoj presudi.⁸⁾

Pretpostavke za izdavanje privremene mere nisu posebno predviđene. Isticanje zahteva ove vrste opravdavaju činjenice da postoji zakonska dužnost roditelja da izdržavaju svoju decu (čl. 6 OZORD) i da je dete, kao primalac izdržavanja, ostalo bez potrebnih sredstava za izdržavanje ili je lišeno dela tih sredstava, tako da su ograniče-

⁶⁾ U tom smislu i navodimo mišljenje Odeljenja Vrhovnog suda BiH, objavljeno u Biltenu Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine, br. 12/66: »Ako se privremenom merom može tuženom u parnici za utvrđivanje očinstva naložiti u smislu odredaba čl. 405 i 412 ZPP da do dovršenja parnice daje određene iznose za izdržavanje deteta i ako se djetetu dopušta da tako date iznose troši za svoje izdržavanje, tada se tim prije takvom licu može naložiti da — radi obezbeđenja potraživanja za izdržavanje djeteta u pogledu koga je zahtjev već postavljen — od svojih prihoda odvajaju određene iznose i do dovršenja parnice polaže na depozit. Ovo, naravno, ukoliko je zahtjev za utvrđivanje očinstva učinjen verovatnim.«

⁷⁾ To čak može da bude i presuda kojom je odbijen zahtev za razvod braka. U tom smislu odluke Vrhovnog suda Vojvodine, Gž 1285/57 i Gž 1061/57, navedene kod Bazale, B.; Zakon o parničnom postupku, Informator, Zagreb, 1969, str. 305.

⁸⁾ U tom smislu Vrhovni sud Srbije, Odeljenje u Prištini, Gž 281/66: »Presudom kojom se razvodi brak sud je dužan da odluči o doprinosu za izdržavanje dece iako njihova mati ne traži izdržavanje zato što je poveren poseban postupak za izdržavanje kod opštinskog suda, makar ovaj predmet kod opštinskog suda i bio okončan u vreme donošenja presude kojom se brak razvodi i deca poveravaju majci na čuvanje« (Bilten sudske prakse VS Srbije, 8/66, odl. 74, str. 32) Slična je i odluka VS Hrvatske, Gž 197/71 od 27. 1. 1971: »Presudom kojom se razvodi brak sud odlučuje i o izdržavanju zajedničke dece i onda kad je u nekoj drugoj parnici odlučeno o njihovom izdržavanju. Ta druga odluka prestaje vredeti časom pravomoćnosti odluke o razvodu.« (Pregled sudske prakse VS Hrvatske, 1971, str. 48).

Izuzetno, prema odluci VS Hrvatske, »odluka o doprinosu za izdržavanje mal. dece od strane onog roditelja kojemu deca nisu poverena na čuvanje i vaspitanje, moći će izostati iz presude o razvodu braka samo u slučaju kad roditelj kojemu se deca poveravaju izričito izjavi da ne traži doprinos za decu od drugog roditelja, a sud se uveni da izdržavanje dece neće biti ugroženo« (Gž 2023/71 od 26. 5. 1971, Pregled sudske prakse, 1971, str. 48).

ne mogućnosti za zadovoljenje njegovih potreba odn. njegove potrebe ostaju većim delom nezadovoljene. Bitno je da dete nije više u mogućnosti da zadovolji onaj krug potreba koji je do tada bio zadovoljen i da je time njegov opstanak ugrožen, bilo zato što više ne može da ih zadovoljava u zajedničkom domaćinstvu svojih roditelja, bilo zato što je drugi roditelj, kod koga se dete nalazi, i sam ostao bez sredstava za izdržavanje.

Osnovni razlog koji opravdava donošenje privremene mere radi izdržavanja je činjenica da je došlo do prekida u zadovoljenju potreba deteta, odn. da je smanjen intenzitet njihovog zadovoljavanja, da je zbog toga ugrožena egzistencija deteta, a roditelj je još uvek u mogućnosti da te potrebe zadovoljava.⁹⁾

Međutim, u paternitetskim parnicama, zahtev za izdavanje privremene mere radi izdržavanja može biti usvojen samo ukoliko je, do tog momenta u razvoju parnice, očinstvo tuženog učinjeno dovoljno verovatnim.¹⁰⁾ U tom slučaju verovatnost pretpostavljenog očinstva je posebna pretpostavka koja opravdava donošenje privremene mere, u situaciji dok još definitivno nije odlučeno o zahtevu za utvrđivanje očinstva.

U našoj sudskoj praksi dugo je bilo kolebanja po pitanju dopuštenosti privremenih mera radi izdržavanja vanbračne dece u paternitetskim parnicama. Dobar broj objavljenih odluka u zbirkama sudskih odluka, biltenima sudske prakse, časopisima i priručnicima, odnosi se na ovo pitanje. Uočljiva je evolucija u shvatanju sudova o dopuštenosti rešenja o određivanju privremene mere ove vrste, tako da je, konačno, zauzet stav da je dopušteno donošenje privremene mere radi izdržavanja ukoliko, kao što je rečeno, postoji verovatnost u pogledu vanbračnog očinstva, a vanbračna mati nije u mogućnosti da izdržavanje pruži.¹¹⁾

Privremena mera radi izdržavanja dece je instrument koji ima funkciju da obezbedi egzistenciju dece u slučaju spora oko njihovog izdržavanja, koji je doveo do prekida u zadovoljavanju njihovih svako-

⁹⁾ U teoriji postoji mišljenje da je roditelj dužan da zadovolji potrebe svoje maloletne dece čak i na štetu svog sopstvenog izdržavanja. Na takvo shvatanje nailazi se i u našoj sudskoj praksi: »Rovitelj je dužan da doprinosi izdržavanju svog deteta u kom cilju mora aktivirati sve svoje snage te ostvariti makar minimalni prihod bilo kakvim radom za ispunjenje svoje obaveze« (Vrhovni sud Srbije, Gž 3011/64, citirano u Priručniku sudske prakse iz oblasti građanskog prava, Kukoljac—Ralčić, Savremena administracija, str. 379).

¹⁰⁾ Smatra se da je očinstvo učinjeno verovatnim, iako još uvek nije utvrđeno odlukom, ukoliko je učinjeno priznanje u smislu čl. 24 OZORD ili ako to proizilazi iz rezultata dotadašnjeg raspravljanja.

U tom smislu i odluka VS Hrvatske Gž 217/59 od 19. 2. 1959. g., ZSO, 4—1/59, odl. 18, str. 56.

¹¹⁾ Raniji stav sudske prakse dolazi do izražaja npr. u sledećim odlukama: rešenje Vrhovnog suda Srbije, Gž 3450/57 od 23. 10. 1957, ZSO, 2—3/57, odl. 611, str. 71; rešenje VS Slovenije, Gž 85/58 od 28. 2. 1958. g., ZSO, 3—1/58, odl. 25, str. 71.

Suprotan stav po ovom pitanju npr.: rešenje VS APV, Gž 749/59 od 22. 1. 1960, ZSO 5—1/60, odl. 9, str. 43; rešenje VS Hrvatske, Gž 217/59 od 19. 2. 1959, ZSO, 4—1/59, odl. 11, str. 56; rešenje VS Bosne i Hercegovine, Gž 1127/69 od 16. 10. 1970, ZSO 2/70, odl. 129, str. 27.

dnevni potreba, u periodu dok se konačno ne reši pitanje njihovog izdržavanja. Alimentacija određena na taj način nije trajnog karaktera, jer se radi o privremenom rešenju radi obezbeđenja kontinuiteta u izdržavanju o odluci čije je dejstvo vremenski određeno i ograničeno.

U toku parnice, privremena mera se može preinačiti, pa i ukinuti, ukoliko prestanu razlozi koji su izazvali i opravdali njeno donošenje, ili ukoliko nastupe okolnosti koje čine izlišnim njeno postojanje i dejstvo.

Ipak u većini slučajeva, privremene mere traju sve dok konačna odluka o alimentaciji ne postane pravosnažna i izvršna, i time prestane potreba da se interesi dece štite na ovaj način.

Postupak za donošenje privremene mere radi izdržavanja dece u parnici u ŽPP nije bliže određen. To je, verovatno, dalo povoda da dođe do različitih shvatanja i u teoriji i u praksi, o prirodi ovog instituta, pa samim tim i o postupku donošenja privremene mere.

U našoj literaturi, koja je proučena za potrebe ovog rada, mogu da se sretnu dva shvatanja o prirodi privremenih mera.

Kad su u pitanju pisci — procesualisti¹²⁾, dileme u pogledu prirode privremene mere nema. Privremena mera je institut izvršnog postupka — sredstvo radi obezbeđenja nenovčanog zahteva.¹³⁾

Po drugom shvatanju¹⁴⁾, privremena mera iz ZPP nisu isto što i privremene naredbe, pa se otuda ne mogu primeniti pravna pravila bivšeg izvršnog postupka kod njihovog donošenja¹⁵⁾. Privremena mera radi izdržavanja je institut parničnog postupka, sastim različit od instituta izvršnog postupka.¹⁶⁾

Iako ZPP nije bliže odredio postupak u pogledu donošenja privremenih mera u parnici u čl. 405 i 412, nesumnjivo je da su ove privre-

12) U tom smislu:

— Marković, M.: Izvršni postupak, skripta, Niš, 1971, str. 81 i 83.

— Poznić, B.: Građansko procesno pravo, Beograd, 1973, str. 479.

— Lazarević, A.: Osnovi izvršnog postupka, Skoplje, 1956, str. 238.

— Lazarević, A.: Osnovi na građanskata sudska postapka, Skopje, 1968, str. 418.

— Triva, S.: Rječnik građanskog procesnog prava, Zagreb, 1968, str. 289—

—290.

13) Interesantno je napomenuti da Prednacrt zakona o izvršnom postupku iz 1970. g. u čl. 247 predviđa, kao jednu od privremenih mera radi obezbeđenja nenovčanog potraživanja, i privremenu meru izdržavanja i smeštaja bračnog druga i maloletnog i za rad nesposobnog deteta, uz napomenu da treba ukinuti čl. 405 ZPP ukoliko se ovakva alternativa prihvatiti.

14) U tom smislu:

— Gams, A.: Bračno i porodično imovinsko pravo, Beograd, 1966, str. 132.

— Bazala, B.: ZPP sa objašnjenjima i sudskim odlukama, Zagreb, 1968.

— Mesarović, K.: Pravno dejstvo i svrha privremene naredbe i privremene mere u našem građansko-procesnom pravu, Glasnik, 8/62, str. 7.

— Nešić, M.: Privremene mere i privremene naredbe, Glasnik, 5/66, str. 17.

— Stanković, V.: Zakonska obaveza izdržavanja u jugoslovenskom pravu, teza-neobjavljena, Beograd, 1960.

15) O tome: odluka VS Hrvatske, Gzz 2/59, objavljena u Našoj zakonitosti 3—4/59 i Gž 1072/58, objavljena u Odvjetniku, 10—11/58.

16) Na ovom mestu zadovoljavam se time, da ukažem na postojanje ova dva shvatanja. Uzdržavam se od zauzimanja sopstvenog stava: čini mi se, da pitanje zaslužuje opširniju analizu, kojom bih izašla iz okvira ovog članka.

mene mere, kao instrumenti obezbeđenja, odluke koje se donose po hitnom postupku, pošto je u pitanju zaštita interesa i egzistencije dece, o kojima društvo vodi posebnu brigu (čl. 5 OZORD). Bilo bi u protivrečnosti sa karakterom privremene mere radi izdržavanja ukoliko bi se sud upuštao u dugotrajno ispitivanje osnovanosti zahteva za alimentaciju i okolnosti od kojih bi zavisila visina doprinosa koji treba odrediti za privremeno izdržavanje. Time bi bio promašen cilj koji je zakonodavac imao u vidu kad je predvideo privremene mere ove vrste odn. ne bi bio ostvaren onaj efekt koji ona treba da proizvede u faktičkim odnosima. U stvari, vodio bi se postupak o samom zahtevu za izdržavanje. Iz tog razloga, sud treba hitno, u nekoj vrsti sumarnog postupka, da utvrdi da li okolnosti konkretnog slučaja opravdavaju i nalažu njeno donošenje, i da odluči, po službenoj dužnosti, ili po predlogu o izdavanju privremene mere radi izdržavanja. To znači da se sud neće upuštati u ispitivanje da li postoje sve pretpostavke za pravo deteta na izdržavanje po zakonu. Pošto se radi o zakonskoj obavezi roditelja da izdržava svoju decu, čim utvrdi da je potrebno da se obezbedi izvestan novčani iznos radi podmirenja svakodnevnih potreba dece, sud treba da donese privremenu meru radi izdržavanja. Zato sud treba da utvrdi na brz i pogodan način, u svakoj konkretnoj situaciji, da li je dete ugroženo, da li mu je potrebna »hitna« pomoć, i rukovodeći se prilikama u kojima je dete, donese odluku kojom ga efikasno štiti sve dok ne odluči konačno o njegovoj alimentaciji.

Sam institut privremene mere radi izdržavanja konstruisan je tako da zadovolji zahtev za brzinom u postupku. Pošto detetu treba brzo i neizostavno pružiti neophodnu pomoć, odluka o privremenoj meri radi izdržavanja može se doneti i bez saslušanja davaoca izdržavanja. Privremena mera predstavlja izvršni naslov, a eventualno uložena žalba ne zadržava njeno izvršenje (čl. 405 st. 3 ZPP).

Protivna stranka može da koristi sva pravna sredstva da bi dokazala eventualno odsustvo pretpostavki za dozvolu privremene mere.

U teoriji i praksi, bilo je mišljenja da se privremena mera izdržavanja ne bi mogla odrediti u smislu čl. 5. st. 2 ZPP bez saslušanja protivnika — davaoca izdržavanja. Međutim, tokom vremena, u praksi je ipak prevladalo mišljenje da rešenje o privremenoj meri radi izdržavanja, kao i druga rešenja koja se donose u toku izvršnog postupka, u nedostatku propisa iz oblasti izvršne procedure, donosi predsednik veća i bez saslušanja protivnika u smislu pravnih pravila bivšeg izvršnog postupka.¹⁷⁾ To će, po pravilu, biti u slučaju da se potreba za donošenjem privremene mere radi izdržavanja pojavi van glavne rasprave i kad odluku donosi sam predsednik veća. Prema tome, sud bi trebalo da odluči o privremenoj meri radi izdržavanja dece čim iz tužbe proizilazi da postoji potreba da se interes neobezbeđenog deteta zaštiti osiguranjem njegovog izdržavanja.

U pogledu pravnih sredstava kojima se može napadati rešenje o privremenoj meri radi izdržavanja, postoji mišljenje da se ovo reše-

¹⁷⁾ Zuglia — Triva: Komentar o parničnom postupku, sv. II, 1957, str. 362.

nje može pobijati samo žalbom, čak i u slučaju da je doneseno i bez saslušanja protivnika. Pristalice ovog shvatanja vide opravdanje za ovakav stav u tome što se u žalbi mogu iznositi novi prigovori, nove činjenice i novi dokazi, te da drugo pravno sredstvo i nije potrebno.¹⁸⁾ Nesumnjivo je da će ova dilema biti rešena donošenjem Zakona o izvršnom postupku.

Iako je institut privremenih mera radi izdržavanja projektovan sa ciljem da se efikasno zaštite interesi dece i obezbedi kontinuitet u njihovom izdržavanju, dostupna sudska praksa, koja je razgledana za potrebe ovog rada, pokazuje da je ovo sredstvo nedovoljno iskorišćeno.

Iz niza alimentacionih i brakorazvodnih parnica može da se vidi da je, u velikom broju slučajeva, bračna zajednica prestala da postoji mnogo pre pokretanja parnice u kojoj je rešavano pitanje izdržavanja dece. Za to vreme, roditelj kod koga se deca nalaze, kao njihov zakonski zastupnik, nije pokretao pitanje njihovog izdržavanja, iako deca nisu dobijala alimentaciju. Isto tako, može da se primeti, da u toku brakorazvodne ili paternitetske parnice, zahtev za izdržavanje nije istican. Tek mnogo kasnije postavlja se problem izdržavanja, mada je spor latentno egzistirao, deca lišena sredstava za nužno izdržavanje i time, nesumnjivo, njihova egzistencija bila ugrožena.

Iako je moguće da se putem privremene mere radi izdržavanja pitanje alimentacije reši čim parnica bude pokrenuta, stranke retko koriste ovu zakonsku mogućnost, bilo zato što za nju nisu znale, bilo što to propuštaju da učine u očekivanju da se parnica brzo okonča. Poznato nam je, da se stranka ponekad, ne tako retko, u toku brakorazvodne parnice, trudi da održi i očuva brak. Iz bojazni da se i onako poremećeni supružanski odnosi još više ne pogoršaju, stranka se ne usuđuje da istakne zahtev za izdavanje privremene mere radi izdržavanje dece, i takva mera, iako u interesu dece, ne dovede u pitanje opstanak braka. U takvoj situaciji, kad postoji makar i minimalna nada da se brak očuva u interesu dece, zanemaruju se i žrtvuju njihove trenutne potrebe, pa se smatra da je korisnije i oskudevati izvesno vreme, ako je je u izgledu trajno pomirenje supružnika i obezbeđenje bolje budućnosti za decu u krugu potpune porodice.

Propuštanje zakonskog zastupnika da traži donošenje privremene mere radi izdržavanja u toku parnice, štetno je po decu. Zato bi trebalo da sud, bez obzira na inicijativu stranaka, koristi svoja ovlašćenja, i da po službenoj dužnosti ispituje da li postoji potreba za određivanjem privremene mere radi izdržavanja maloletne dece u smislu odgovarajućih zakonskih propisa. Intervencija suda u smislu čl. 405 ZPP obavezno treba da usledi uvek kad sud konstatuje da je jedan od roditelja zanemario izdržavanje dece odn. prestao da doprinosi njihovom izdržavanju.

Oklevanje da se donese privremena mera ili propuštanje da se odluči po predlogu za njeno izdavanje, može da bude fatalno za decu. Neshvatljivo je kako sud prelazi preko činjenice da je egzistencija maloletnika ugrožena jer je lišen izdržavanja, a sudu stoji na raspolaganje mera kojom može da zaštiti interese dece.

¹⁸⁾ Zuglia — Triva, op. cit., str. 362.

U slučaju da postoje izgledi da poremećeni odnosi supružnika mogu da se poprave i da se očuva bračna zajednica, intervencija suda po službenoj dužnosti, radi izdržavanja dece, ne mora negativno da utiče na bračne odnose supružnika. Roditelj, koji je zbog nesuglasica sa drugim bračnim drugom, zanemario svoju roditeljsku dužnost, lakše će primiti i izvršiti odluku suda, koja je doneta po službenoj dužnosti, nego odluku donetu na predlog drugog parničara — zakonskog zastupnika deteta.

Možemo da primetimo da se u praksi naših sudova često, ne rešavaju odmah zahtevi za izdavanje privremene mere radi izdržavanja, čak i onda kad je predlog istaknut još u tužbi. Dešava se da ni do donošenja presude nije odlučeno o predloženoj privremenoj meri radi izdržavanja, a iz obrazloženja presude se ne vidi zašto sud to nije učinio. Iako je odredbama ZPP dato sudu ovlašćenje da i po službenoj dužnosti odluči o izdržavanju dece u toku brakorazvodne parnice, sud to ovlašćenje retko koristi. Jasnó je da zbog ovakvog propusta nastaju štetne posledice za decu, jer su i same majke često bez sredstava za život, te i one moraju da u parnici ostvare svoje pravo na izdržavanje.

Propust suda da po službenoj dužnosti donese privremenu meru radi izdržavanja dece, čak i onda kad je očigledno da su interesi dece ugroženi, dolazi otud, što se problemu izdržavanja u bračnim i paternitetskim parnicama ne poklanja dovoljna pažnja. U tim parnicama, reklo bi se, i stranke i sud skoro svu pažnju posvećuju utvrđivanju činjenica koje se odnose na razvod ili na utvrđivanje očinstva. Pitanjem alimentacije bave se više uzgredno.

Čini nam se da nije preteran zaključak da je izdržavanje dece u bračnim parnicama jedno od sporednih pitanja. Ovakav zaključak potkrepljuje i činjenica da se pitanju izdržavanja u obrazloženju sudskih odluka daje najmanje mesta, i da su ta »obrazloženja« skoro bez ikakvih argumenata. Obrazloženje odluke o izdržavanju svodi se najčešće samo na konstataciju da je dete dodeljeno majci ili ocu na čuvanje i vaspitanje, a to je u celoj presudi jedna jedina rečenica.

U vezi sa rešenjem o dozvoli privremene mere radi izdržavanja, dolazilo je u praksi naših sudova do proceduralnih nedostataka.¹⁹⁾

Dešavalo se, u praksi naših sudova, da sud usvoji predloženu privremenu meru i prihvati tekst petituma u celosti. Međutim, u tom slučaju, na primerku podneska koji sadrži zahtev za izdavanje privremene mere, i to na poleđini, stavljen je otisak pečata sa gotovim tekstom rešenja o usvajanju predložene privremene mere.

Nesumnjivo je da ovakav postupak suda nije pravilan, i da se ne može pravdati čak ni razlozima hitnosti. Privremena mera radi izdržavanja je odluka suda u formi rešenja. Iz tog razloga ono treba da bude pismeno izraženo i obrazloženo.²⁰⁾ Jer, privremena mera tre-

¹⁹⁾ O tome je kod nas već pisano. Videti Nešić, M.: Privremene mere i privremene naredbe, Glasnik, 5/66, str. 17.

²⁰⁾ Rešenje Vrhovnog suda Srbije, Odeljenje u Novom Sadu, Gž 1649/65: Rešenje kojim sud u toku postupka u bračnom sporu određuje privremene mere radi davanja izdržavanja maloletnoj deci (čl. 405 st. 1 ZPP) mora uvek biti obrazloženo.« (ZSO, 10—3/56, str. 27).

ba da bude dostavljena protivnoj stranci, koja ima mogućnost da uloži pravni lek, a predstavlja i izvršni naslov po kome treba postupati.

Propusti proceduralnog karaktera²¹⁾ u postupku donošenja privremenih mera dovode, po pravilu, do odugovlačenja postupka. U tom slučaju, ova privremena mera, koja ima za cilj otklanjanje štetnih posledica koje povreda dužnosti zakonskog izdržavanja neminovno povlači, obezbeđenjem trenutno nastale potrebe za izdržavanjem, ne može da proizvede željeno dejstvo.

Poznato je da parnice u kojima se rešava pitanje izdržavanja najčešće dugo traju. To šteti interesima deteta, koje je prinuđeno da dugo čeka na ostvarenje svog prava i redovno ispunjavanje obaveze izdržavanja. Očigledno je da samo privremena mera radi izdržavanja u parnici može da omogući kontinuitet u izdržavanju i obezbedi opstanak deteta dok se konačno ne reši pitanje njegovog izdržavanja i obezbedi njegova egzistencija u budućnosti.

MESURES TEMPORAIRE POUR L'ALIMENTATION D'ENFANTS PENDANT LE PROCES

(Résumé)

Les mesures temporaires pour l'alimentation d'enfants sont apportées par le tribunal pendant les procès matrimoniaux, de paternité ou d'alimentation, sur la proposition de la partie ou officiellement (art. 405 et 412 ZPP et art. 37 OZORD).

L'essence de cette mesure temporaire pour l'alimentation est l'ordre donné à un des parents de payer une somme déterminée pour l'alimentation de l'enfant jusqu'à la fin du procès ou une demande d'alimentation est faite, dans le cas où il y a une interruption dans l'alimentation de l'enfant est l'existence de l'enfant est ainsi en péril.

Quoique l'institution des mesures temporaires pour l'alimentation est faite afin de protéger d'une manière efficace les intérêts des enfants, ce qui doit être une préoccupation tout spéciale de la société, et d'assurer la continuité de l'alimentation, l'auteur remarque, d'après la jurisprudence consultée pour les besoins de cet article, que ce moyen d'agir n'est pas assez utilisé.

21) »U pogledu donošenja privremenih mera primećeno je da postoje nepravilnosti. Gotovo se uvek na osnovu stavljenog predloga za dozvolu privremene mere od strane prvostepenog suda stavlja kratka odluka — da se dozvoljiva predložena privremena mera odn. naredba i to bez formalno donetog i obrazloženog rešenja. Ovakav postupak je nepravilan jer je potrebno doneti formalno rešenje sa potrebnim obrazloženjem koje se rešenje ima dostaviti protivnoj stranci po propisima o ličnom dostavljanju. Protivu toga rešenja protivnik ima pravo ulaganja pravnog leka, te je stoga i potrebno da postoje razlozi — obrazloženje suda koji je doneo isto rešenje. Zatim, kada protivnik protivu privremene mere odn. naredbe podnese prigovor odn. protivljenje, a protivniku nije bila data mogućnost da se o predlogu za dozvolu privremene mere izjasni — onda obično prvostepeni sudovi ne zakazuju raspravu da bi se raspravljalo o tome da li je i ukoliko dozvoljena privremena mera dopuštena i umerena, pa da se na osnovu usmene rasprave odluči rešenjem — da se privremena mera odn. naredba potvrdi — preinači ili ukine. Prvostepeni sudovi po tim protivljenjima spise šalju Okružnom sudu kao da je u pitanju žalba, usled čega se odugovlači postupak po tom predmetu.« (Mišljenje Okružnog suda u Nišu, Bilten sudske prakse Okružnog suda u Nišu, mart 1966, br. 2, str. 27).

